

**Broedvogelinventarisatie Tusschenwater
2020**

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	- 2 -
1 Inleiding.....	- 1 -
2 Resultaten meetpunten.....	- 2 -
2.1 Tellers.....	- 2 -
2.2 Methode.....	- 2 -
2.3 Bezoekdata.....	- 2 -
3 Resultaten.....	- 4 -
3.1 Territoria.....	- 4 -
3.2 Nieuwe soorten.....	- 7 -
3.3 Sterk toegenomen soorten.....	- 7 -
3.4 Verdwenen soorten.....	- 8 -
3.5 Sterk afgenomen soorten.....	- 9 -
3.6 Overige soorten en passanten.....	- 9 -
4 Literatuur.....	- 12 -
Bijlagen.....	
Bijlage 1: Broedvogelinventarisatie Tusschenwater 2019.....	
Bijlage 2: Resultaten per deelgebied.....	

1 INLEIDING

In januari 2019 is inrichtingsproject Tusschenwater met enige vertraging opgeleverd.

Om het effect van de inrichting op de broedvogelpopulatie te bepalen zijn in 2015 (vóór de inrichting), en in 2019 en 2020 alle broedvogels geteld. De resultaten van 2015 en 2019 zijn beschreven in Dekker (2019). De resultaten van 2020 worden in dit verslag beschreven, waarbij tevens een vergelijking wordt gemaakt met de vorige twee jaren.

Voor de gebiedsbeschrijving wordt verwezen naar Dekker (2019). Dit verslag is voor het overzicht toegevoegd in bijlage 1.

Afbeelding 1.1 Tusschenwater. Foto gemaakt door Eelke Schoppers

Colofon:
Realisatie: Eelke Schoppers
Vaargeul 167
9732 JW Groningen
0611204962

Deze kartering was niet mogelijk geweest zonder de inzet van de onderstaande vrijwilligers:

Gerard Dekker, Margriet Vegter, Ben ter Veer, Dick Schoppers en Bob Hogeveen.

Tevens dank richting het Drentse Landschap voor het verlenen van de vergunningen om het gebied te kunnen bezoeken

Groningen, juli 2020

2 RESULTATEN MEETPUNTEN

2.1 TELLERS

Tussenwater is vanaf 2019 verdeeld in drie telgebieden. Gebied west is geïnventariseerd door Gerard Dekker, Ben ter Veer en Margriet Vegter. Het middelste gebied door Dick en Eelke Schoppers en gebied oost door Bob Hogeveen. Oorspronkelijk was het de bedoeling meer mensen bij de tellingen te betrekken, maar dit was vanwege COVID-19 niet mogelijk.

2.2 METHODE

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de BMP-methode van Sovon. Voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar bijlage 1.

2.3 BEZOEKDATA

Onderstaand zijn de bezoekdata weergegeven.

Tabel 2.1 Bezoekdata west

Datum	Deel (%)	Starttijd	Eindtijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
25-03-20	100	6:51	9:36	Gerard Dekker		zonop
08-04-20	100	6:46	9:50	Gerard Dekker	Margriet Vegter	zonop
12-04-20	20	21:10	21:30	Bob Hogeveen		avond*
22-04-20	100	6:12	10:30	Gerard Dekker	Ben ter Veer	zonop
15-05-20	100	6:06	10:22	Gerard Dekker	Ben ter Veer	ochtend
21-05-20	10	6:00	6:15	Eelke Schoppers	Dick Schoppers	zonop
30-05-20	100	5:34	10:13	Ben ter Veer	Gerard Dekker	ochtend
22-06-20	100	21:23	23:23	Ben ter Veer	Ben ter Veer	avond

Tabel 2.2 Bezoekdata midden

Datum	Deel (%)	Starttijd	Eindtijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
04-04-20	100	7:00	9:24	Eelke Schoppers		zonop
12-04-20	30	21:10	21:30	Bob Hogeveen		avond
18-04-20	100	6:24	8:56	Eelke Schoppers		zonop
05-05-20	100	6:00	7:59	Eelke Schoppers		zonop
21-05-20	100	5:45	8:51	Eelke Schoppers	Dick Schoppers	zonop
01-06-20	100	5:53	8:25	Eelke Schoppers	Dick Schoppers	zonop

Tabel 2.3 Bezoekdata oost

Datum	Deel (%)	Starttijd	Eindtijd	Teller	Bezoektype
25-03-20	100	6:51	9:25	Bob Hogeveen	zonop
08-04-20	100	6:59	9:41	Bob Hogeveen	zonop
19-04-20	40	6:31	7:45	Bob Hogeveen	zonop
19-04-20	60	9:37	11:08	Bob Hogeveen	ochtend
25-04-20	40	21:14	22:02	Bob Hogeveen	avond
05-05-20	60	6:11	8:00	Bob Hogeveen	zonop
05-05-20	40	8:13	9:16	Bob Hogeveen	ochtend
6-5-2020	5	9:00	9:15	Dick Schoppers	ochtend
10-05-20	50	9:25	10:27	Bob Hogeveen	dag
10-05-20	40	10:39	11:45	Bob Hogeveen	dag
21-05-20	40	7:30	8:20	Bob Hogeveen	ochtend
27-05-20	40	5:33	6:44	Bob Hogeveen	zonop
27-05-20	30	6:45	7:21	Bob Hogeveen	ochtend
27-05-20	30	7:41	8:34	Bob Hogeveen	ochtend
02-06-20	40	8:17	9:25	Bob Hogeveen	ochtend
09-06-20	50	18:29	19:33	Bob Hogeveen	dag

3 RESULTATEN

3.1 TERRITORIA

In tabel 3.1. zijn de resultaten van de drie teljaren weergegeven. Resultaten per deelgebied zijn te zien in bijlage 2.

Tabel 3.1. Aantal territoria. Rood = afgenomen met 3 of meer t.o.v. het jaar ervoor. Lichtgroen = toegenomen met 2 of 3. Donkerder groen = >3 toegenomen

Wetenschappelijke naam	Soort	2015	2019	2020
Tachybaptus ruficollis	dodaars	1	3	2
Podiceps cristatus	fuut	0	4	7
Podiceps nigricollis	geoorde fuut	0	4	7
Cygnus olor	knobbelzwaan	2	5	8
Anser albifrons	kolgans	0	1	1
Anser anser	grauwe gans	11	35	80
Anser anser forma domestica	parkgans	0	0	1
Branta canadensis	grote canadese gans	0	6	6
Branta leucopsis	brandgans	0	4	4
Alopochen aegyptiaca	nijlgans	4	28	30
Tadorna tadorna	bergeend	0	5	2
Mareca strepera	krakeend	1	24	42
Anas crecca	wintertaling	0	1	9
Anas platyrhynchos	wilde eend	19	45	71
Anas platyrhynchos forma domestica	parkeend	0	0	3
Spatula querquedula	zomertaling	0	7	4
Spatula clypeata	slobeend	0	23	47
Aythya ferina	tafeleend	0	1	10
Aythya fuligula	kuifeend	2	29	43
Circus aeruginosus	bruine kiekendief	0	1	0
Buteo buteo	buizerd	1	0	0
Perdix perdix	patrijs	0	1	2
Coturnix coturnix	kwartel	3	3	1
Phasianus colchicus	fazant	8	2	4
Rallus aquaticus	waterral	1	1	0
Gallinula chloropus	waterhoen	2	1	0
Fulica atra	meerkoet	1	58	70
Haematopus ostralegus	scholekster	4	5	1
Recurvirostra avosetta	kluut	0	16	1
Charadrius dubius	kleine plevier	0	6	6
Vanellus vanellus	kievit	13	22	15
Gallinago gallinago	watersnip	0	0	1
Limosa limosa	grutto	2	5	2
Numenius arquata	wulp	1	0	0
Tringa totanus	tureluur	3	15	19
Ichthyaeetus melanocephalus	zwartkopmeeuw	0	0	1

Wetenschappelijke naam	Soort	2015	2019	2020
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	kokmeeuw	0	350	300
<i>Sterna hirundo</i>	visdief	0	7	3
<i>Columba palumbus</i>	houtduif	2	0	3
<i>Cuculus canorus</i>	koekoek	2	2	1
<i>Alcedo atthis</i>	ijsvogel	0	0	1
<i>Picus viridis</i>	groene specht	1	0	0
<i>Dendrocopos major</i>	grote bonte specht	1	1	2
<i>Alauda arvensis</i>	veldleeuwerik	15	21	18
<i>Riparia riparia</i>	oeverzwaluw	0	74	1
<i>Hirundo rustica</i>	boerenzwaluw	0	1	1
<i>Anthus pratensis</i>	graspieper	15	18	32
<i>Motacilla flava</i>	gele kwikstaart	10	19	26
<i>Motacilla alba</i>	witte kwikstaart	1	5	4
<i>Troglodytes troglodytes</i>	winterkoning	8	2	2
<i>Luscinia svecica</i>	blauwborst	5	6	13
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	gekraagde roodstaart	0	0	1
<i>Saxicola rubicola</i>	roodborsttapuit	16	6	11
<i>Turdus merula</i>	merel	1	0	0
<i>Turdus philomelos</i>	zanglijster	1	0	1
<i>Turdus philomelos</i>	sprinkhaanzanger	1	0	1
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	rietzanger	1	2	7
<i>Acrocephalus palustris</i>	bosrietzanger	14	10	5
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	kleine karekiet	3	3	11
<i>Sylvia curruca</i>	braamsluiper	2	0	0
<i>Sylvia communis</i>	grasmus	24	31	43
<i>Sylvia borin</i>	tuinfluiter	1	0	0
<i>Sylvia atricapilla</i>	zwartkop	2	1	1
<i>Phylloscopus collybita</i>	tjiftjaf	4	1	3
<i>Phylloscopus trochilus</i>	fitis	16	10	5
<i>Cyanistes caeruleus</i>	pimpelmees	3	1	2
<i>Parus major</i>	koolmees	4	2	4
<i>Certhia brachydactyla</i>	boomkruiper	0	0	2
<i>Garrulus glandarius</i>	gaai	0	0	1
<i>Sturnus vulgaris</i>	spreeuw	0	0	2
<i>Fringilla coelebs</i>	vink	3	3	4
<i>Carduelis carduelis</i>	putter	2	1	6
<i>Linaria cannabina</i>	kneu	1	1	5
<i>Emberiza citrinella</i>	geelgors	7	1	2
<i>Emberiza schoeniclus</i>	rietgors	11	16	26
Totaal aan soorten		46	57	66
Totaal aan territoria		254	956	1053

Afbeelding 3.1. paartje zwartkopmeeuwen in de kokmeeuwenkolonie van Tusschenwater-oost. 5 mei 2020.
Foto gemaakt door Bob Hogeveen

3.2 NIEUWE SOORTEN

In 2020 zijn diverse soorten aangetroffen die in 2015 en 2019 geen territoria hadden binnen het gebied.

Dit is onder andere een paartje zwartkopmeeuwen, dat zich heeft gevestigd in de kokmeeuwenkolonie in oost. Tijdens de telrondes werden deze vogels tevens in midden aangetroffen, al foeragerend tussen de kokmeeuwen en luid roepend met hun kenmerkende roep. Een paartje ijsvogels was gedurende het hele seizoen aanwezig in west en midden. Het vermoeden was telkens dat de vogels in west een nest zouden hebben, aangezien ze daar veruit het meest werden gezien en gehoord. Uiteindelijk is het nest gevonden, namelijk tussen de boomwortels van een omgevallen boom in het broekbos in west. In dit broekbos gebruiken tevens twee paar spreeuwen enkele hopen om te broeden. Hier zijn ook jongen gehoord. Langs de weg de Broek in oost zat een gekraagde roodstaart te zingen en in het bosje in oost had een gaai zijn territorium. Op twee plekken langs de Hunzeweg van Zuidlaren naar de Groeve zijn in de bomenrij twee boomkruipers gehoord. Parkgans en parkeend hadden dit jaar ook voor het eerst een territorium en in west zat voor het eerst een mekkerende watersnip.

Nieuwe soorten t.o.v. 2019

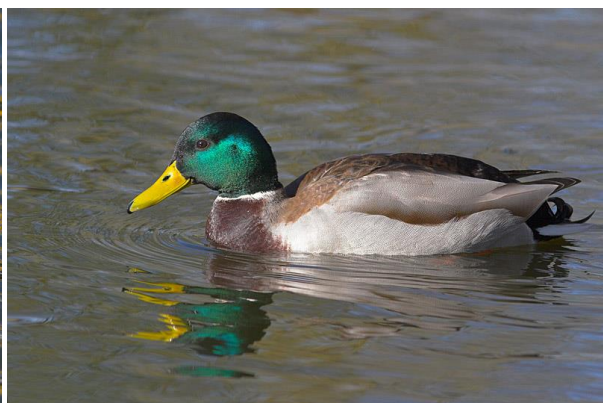
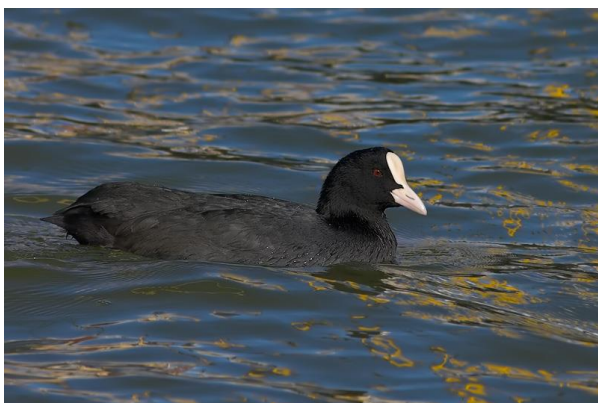
parkgans
parkeend
watersnip
zwartkopmeeuw
ijsvogel
gekraagde roodstaart
boomkruiper
gaai
spreeuw

3.3 STERK TOEGENOMEN SOORTEN

Watervogels doen het goed in het gebied. Zo nam bijvoorbeeld de grauwe gans sterk toe van 11 territoria in 2015 naar 80 in 2020, de krakeend van 1 naar 42, de kuifeend van 2 naar 43 en zelfs de wilde eend van 19 naar 71. Het beste doet de meerkoet het. Deze had in 2015 1 territorium en in 2020 maar liefst 70!

Soorten als graspieper, grasmus en rietgors deden het in 2015 al aardig met respectievelijk 15, 24 en 11 territoria, maar namen in zowel in 2019 als 2020 sterk toe naar respectievelijk 32, 43 en 26 in 2020.

De toename van al deze soorten heeft te maken met het natter en ruiger maken van het gebied. Totaal gezien doet het gebied het daarnaast ook goed; een toename van 20 soorten broedvogels ten opzichte van 2015.

Afbeeldingen 3.1. en 3.2. soorten als meerkoet en wilde eend doen het goed in Tusschenwater.

Foto's gemaakt door Eelke Schoppers.

Tabel 3.2 Sterk toegenomen soorten.

Wetenschappelijke naam	Soort	2015	2019	2020
<i>Anser anser</i>	grauwe gans	11	35	80
<i>Mareca strepera</i>	krakeend	1	24	42
<i>Anas platyrhynchos</i>	wilde eend	19	45	71
<i>Spatula clypeata</i>	slobeend	0	23	47
<i>Aythya fuligula</i>	kuifeend	2	29	43
<i>Fulica atra</i>	meerkoet	1	58	70
<i>Anthus pratensis</i>	graspieper	15	18	32
<i>Sylvia communis</i>	grasmus	24	31	43

Afbeeldingen 3.3 en 3.4. Ook soorten als tafeleend en kokmeeuw doen het goed met 10 en 300 territoria in 2020. Foto's gemaakt door Eelke Schoppers

3.4 VERDWENEN SOORTEN

In Dekker (2019) worden enkele meldingen gedaan van verdwenen soorten ten opzichte van 2015. In 2020 zijn ten opzichte van 2019 3 soorten verdwenen en wel de bruine kiekendief, waterral en waterhoen. De bruine kiekendief broedde vorig jaar in midden en werd dit jaar in alle gebieden regelmatig tijdens de tellingen waargenomen. Het ging hier echter vaak om een jagend exemplaar. Tevens hebben ze gebaltst. Vaak kwam of kwamen de vogels uit zuidelijke richting. Vermoedelijk dat ten zuiden van Tusschenwater een paartje bruine kiekendief heeft gebroed.

Tabel 3.3 Verdwenen soorten 2015 - 2020

Wetenschappelijke naam	Soort	2015	2019	2020
<i>Circus aeruginosus</i>	bruine kiekendief	0	1	0
<i>Buteo buteo</i>	buizerd	1	0	0
<i>Rallus aquaticus</i>	waterral	1	1	0
<i>Gallinula chloropus</i>	waterhoen	2	1	0
<i>Numenius arquata</i>	wulp	1	0	0
<i>Picus viridis</i>	groene specht	1	0	0
<i>Turdus merula</i>	merel	1	0	0
<i>Sylvia curruca</i>	braamsluiper	2	0	0
<i>Sylvia borin</i>	tuinfluiters	1	0	0

3.5 STERK AFGENOMEN SOORTEN

Verhoudingsgewijs is de sterkste afname ten opzichte van 2019 bij de kluut en de oeverzwaluw te zien. Broedden er in 2019 nog 16 paar kluten in het gebied, in 2020 was hier nog maar 1 van over. Vermoedelijk is deze soort verdwenen doordat de eerste pionierssituatie alweer verdwenen is. Het verdwijnen of afnemen van de kluut nadat het gebied volgroeid is, is een redelijk normaal verschijnsel, al is de afname nu wel erg sterk. Ondanks dit gegeven blijft een andere pionierssoort, de kleine plevier, stabiel in aantal. Dit geldt niet voor de visdief, ook een pionierssoort. Deze daalde van 7 naar 3 paar en zal vermoedelijk verdwijnen uit het gebied. Vorig jaar was in west een oeverzwaluwkolonie in een wand aanwezig met 74 nesten. Deze wand is inmiddels nagenoeg verdwenen. Wel is deze winter geprobeerd om een wand aan te leggen. Dit heeft echter niet mogen baten. In 2020 werd nog maar 1 territorium van deze soort aangetroffen.

Weide- en akkervogelsoorten als zomertaling, veldleeuwerik, grutto, scholekster en Kievit namen nog toe na de inrichting, maar in 2020 zijn deze helaas allemaal weer afgenomen. Een andere sterke daling vindt plaats bij de bosrietzanger en fitis. Deze nemen beide gestaag af door het verdwijnen van struiken ten behoeve van open water.

Afbeeldingen 3.5. en 3.6 zomertaling en kluut nemen in 2020 af ten opzichte van 2019.
Foto's gemaakt door Eelke Schoppers

3.6 OVERIGE SOORTEN EN PASSANTEN

Tijdens de broedvogeltellingen zijn diverse soorten waargenomen welke er tijdelijk zaten of in ieder geval geen territorium hadden. Erg leuk was een waarneming van een velduil, die tijdens de eerste telling in maart in west werd gezien. In ditzelfde deel zat tijdens een telling van 22 april een draaihal op de grond. Tijdens de tellingen in mei en juni verbleef met enige regelmaat een visarend in het gebied. Leuk waren 4 foeragerende witwangsterns tijdens de telling van 1 juni in midden. Onderstaand zijn alle waarnemingen weergegeven die zijn gedaan tijdens de broedvogeltellingen met daarbij het maximale aantal waargenomen vogels tijdens een telling.

Buiten de tellingen om is het gebied tijdens het broedseizoen ook veelvuldig bezocht. Onderstaand een overzicht van alle soorten buiten de telrondes om. Uiteindelijk gaat het hier om 55 soorten. Samen met de 66 broedvogels gaat het in de periode van 25 maart – 23 juni 2020 om 121 soorten vogels.

Figuren 3.7 en 3.8. Een paartje zwarte zwanen werd tijdens de telling in meerdere telrondes gezien. Evenals vorig jaar werd de dwergmeeuw in het gebied gezien. Foto's gemaakt door Eelke Schoppers

Tabel 3.3 Soorten zonder territorium tijdens en buiten de tellingen in de periode van 25 maart – 23 juni 2020

Wetenschappelijke naam	Naam	Maximaal aantal	
		tijdens telronde	buiten telronde
Phalacrocorax carbo	aalscholver	30	52
Ardea alba	grote zilverreiger	2	1
Ardea cinerea	blauwe reiger	6	2
Ciconia ciconia	ooievaar	1	2
Platalea leucorodia	lepelaar	1	6
Phoenicopterus roseus	flamingo		1
Phoenicopterus chilensis	chileense flamingo		2
Cairina moschata	muskuseend		1
Mareca penelope	smient	3	11
Anas acuta	pijlstaart		3
Mergus merganser	grote zaagbek	3	2
Milvus migrans	zwarte wouw		1
Haliaeetus albicilla	zeearend		1
Circus aeruginosus	bruine kiekendief	2	2
Circus cyaneus	blauwe kiekendief		1
Accipiter gentilis	havik	1	1
Buteo buteo	buizerd	2	4
Pandion haliaetus	visarend	1	1
Falco tinnunculus	torenvalk	1	2
Falco columbarius	smelleken		1
Falco subbuteo	boomvalk		1
Gallinula chloropus	waterhoen		11
Grus grus	kraanvogel		2
Charadrius hiaticula	bontbekplevier	1	5
Calidris alpina	bonte strandloper	1	1
Calidris pugnax	kemphaan	7	80
Numenius phaeopus	regenwulp	2	70
Numenius arquata	wulp	1	21

Wetenschappelijke naam	Naam	Maximaal aantal	
		tijdens telronde	buiten telronde
<i>Tringa erythropus</i>	zwarte ruiters	3	2
<i>Tringa nebularia</i>	groenpootruiter	4	3
<i>Tringa ochropus</i>	witgat	2	2
<i>Tringa glareola</i>	bosruiter	4	3
<i>Actitis hypoleucos</i>	oeverloper	5	70
<i>Hydrocoloeus minutus</i>	dwergmeeuw		2
<i>Larus canus</i>	stormmeeuw	1	18
<i>Larus fuscus</i>	kleine mantelmeeuw	4	7
<i>Larus argentatus</i>	zilvermeeuw		1
<i>Larus marinus</i>	grote mantelmeeuw	1	2
<i>Hydroprogne caspia</i>	reuzenster		1
<i>Chlidonias hybrida</i>	witwangstern	4	2
<i>Chlidonias niger</i>	zwarte stern		2
<i>Columba oenas</i>	holenduif		2
<i>Apus apus</i>	gierzwaluw	2	4
<i>Delichon urbicum</i>	huiszwaluw	10	20
<i>Erithacus rubecula</i>	roodborst	1	2
<i>Oenanthe oenanthe</i>	tapuit	1	2
<i>Turdus merula</i>	merel		2
<i>Turdus pilaris</i>	kramsvogel	2	5
<i>Turdus philomelos</i>	zanglijster		1
<i>Pica pica</i>	ekster		1
<i>Coloeus monedula</i>	kauw		7
<i>Corvus frugilegus</i>	roek	15	13
<i>Corvus corone</i>	zwarte kraai	2	5
<i>Passer domesticus</i>	huismus		10
<i>Cygnus atratus</i>	zwarte zwaan	2	2
<i>Lepus europaeus</i>	haas	8	
<i>Capreolus capreolus</i>	ree	6	

Figuur 3.9 Visarend op 2 juni in oost.
Foto gemaakt door Eelke Schoppers

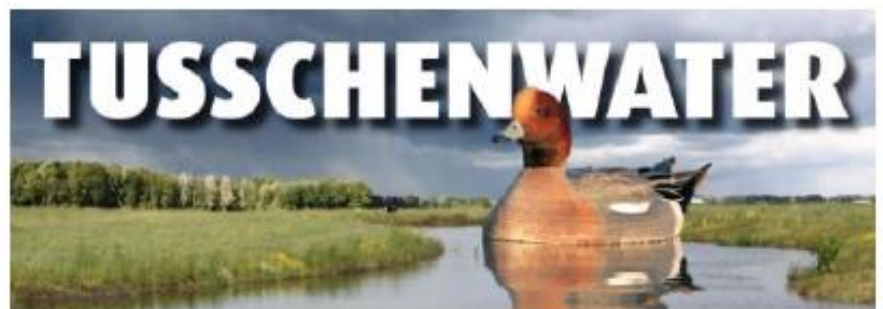
Figuur 3.10 Groepen lepelaars werden diverse keren gezien
Foto gemaakt door Eelke Schoppers

4 LITERATUUR

- Dekker G. (2019) Broedvogelinventarisatie Tusschenwater 2019

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BROEDVOGELINVENTARISATIE TUSSCHENWATER 2019

**Broedvogelinventarisatie Tusschenwater
2019**

Inhoud		blz.
1	Inleiding	3
1.1	Gebiedsbeschrijving	4
2	Veldwerk	
2.1	De tellers	6
2.2	Methode	7
2.3	Bezoekdata	8
3	Resultaten	
3.1	Territoria broedvogels	9
3.2	Overige soorten/passanten	11
3.3	Nieuwe soorten	12
3.4	Verdwenen soorten	13
3.5	Opvallende soorten/zaken	14
4	Bijlagen	
4.1	Veldkaartjes	16
4.2	Bronnen	19

Grauwe Gans (totaal: 35 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Eelke Schoppers

1 Inleiding

In januari 2015 zag het er naar uit dat in hetzelfde jaar de eerste schop de grond in zou gaan voor de uitvoer van het plan Tusschenwater in Zuidlaren. Een groepje vogelaars van de vogelwerkgroep IVN-Zuidlaren heeft toen het plan bedacht de vogelstand in dit nieuwe natuurgebied te gaan monitoren. In overleg met Stichting het Drentse Landschap is het plan verder uitgewerkt en dit heeft als resultaat opgeleverd dat de eerste tellingen (de nulmeting) in het voorjaar van 2015 zijn uitgevoerd. Vervolgens is er een aantal jaren niet geïnventariseerd vanwege de werkzaamheden in het gebied. In januari 2019 is Tusschenwater officieel opgeleverd en hebben de vogelaars van IVN-Zuidlaren de verrekijker weer opgepakt. In dit verslag is te lezen wat de resultaten zijn van de systematische tellingen in Tusschenwater in 2015 vóór de inrichting en in 2019 nadat het gebied is opgeleverd.

Tureluur (totaal: 15 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Bob Hogeveen

1.1 Gebiedsbeschrijving

In de benedenloop van de Hunze iets ten Zuiden van het dorp de Groeve ligt het natuurontwikkelingsproject Tussenwater.

Tussenwater wordt aan de oostzijde begrensd door het weggetje de Broeken-Kieviterij bij Zuidlaarderveen en aan de westkant door de weg Osbroeken. In het noorden door de Hunzeweg naar de Groeve en aan de zuidkant de Knijpe.

Het gebied bestaat uit drie deelgebieden het Groevveld in het oosten, het gebied van het Oude Diep in het midden en polder Burgvoort in het westen. Zie ook het kaartje hieronder.

Vogelaars zijn dan weer een beetje eigenzinnig en gaan het gebied weer iets anders indelen. In 2015 is Tusschenwater verdeeld in twee BMP-plots. Tusschenwater-west en Tusschenwater-oost. De grens lag precies bij het klinkerweggetje de Dijk.

In 2019 is het gebied vervolgens in drieën verdeeld. Tusschenwater-west is hetzelfde gebleven en Tusschenwater-oost van 2015 is in tweeën gedeeld: midden en oost (nieuw). Zie ook de kaartjes in de bijlage.

West

Midden

Oost

2 Veldwerk

2.1 De tellers

Tusschenwater is dus vanaf 2019 verdeeld in drie telgebieden. Elk gebied is met twee, drie of vier personen in kaart gebracht.

Er is geïnventariseerd:

<u>In</u>	<u>door:</u>
Tusschenwater-West:	Wim Woudman Ben ter Veer Gerard Dekker
Tusschenwater-Midden:	Boukje van der Velde Wil Gernaat Dick Schoppers Eelke Schoppers
Tusschenwater-Oost:	Bob Hogeveen Niels Grobben

Tijdens de nulmeting in 2015 is Tusschenwater verdeeld in twee gebieden:

Tusschenwater-West:	Ben ter Veer Wil Gernaat Gerard Dekker
Tusschenwater-Oost:	Bob Hogeveen Niels Grobben

Wat vanaf 2019 Tusschenwater-midden heet, behoorde in 2015 nog bij Tusschenwater-Oost.

Rietgors (totaal: 16 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Bob Hogeveen

2.2 Methode

Er is gebruikgemaakt van een territoriumkartering volgens de handleiding van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van SOVON.

Deze zijn toegesneden op alle soorten (BMP-A). Ieder deelproject kent zijn eigen aanpak (met name in de wijze van noteren: telefoon of op papier), maar de basis is dezelfde: telling van territoriale broedvogels in vastomlijnde telgebieden. Het doel van dit project is de jaarlijkse aantalveranderingen vast te leggen van vrijwel alle Nederlandse broedvogelsoorten.

In een vastomlijnd gebied zijn de vogels in kaart gebracht die zich territoriaal gedragen of anderszins aangeven ter plaatse broedvogel te (kunnen) zijn. Dit gebeurt een aantal malen in de loop van het broedseizoen.

Na afloop van het broedseizoen worden de waarnemingen volgens vaste criteria herleid tot aantallen territoria/broedparen per soort. Deze interpretatie vindt plaats via het computerprogramma Autocluster op de site van Sovon. Hiervan is een lijst gemaakt per deelgebied én de totalen voor geheel Tusschenwater.

Verder is er ook een lijstje gemaakt met vogels die we wel één of meerdere keren hebben aangetroffen, maar die niet als broedvogel/territorium uit de autoclustermethode komen. Het betreft dan veelal doortrekkende vogels die elders gaan broeden.

Bruggetje over het Oude Diep ter hoogte van de Dijk
Foto: Gerard Dekker

2.3 Bezoekdata

Tusschenwater-West:

#	datum deel	starttijd	eindtijd	teller	mede bezoeker	type	gunstig
1.	18-03	09:00	11:30	GDKR01	1	ochtend*	nee
2.	29-03	07:00	10:00	GDKR01	2	zonop	
3.	15-04	07:00	10:15	GDKR01	1	zonop	
4.	29-04	06:30	10:30	BVER01	1	zonop*	
5.	10-05	05:30	10:00	BVER01	2	zonop*	
6.	20-05	19:32	21:54	BHGN00	1	avond	
7.	25-05	06:00	10:00	GDKR01	1	ochtend	
8.	17-06	06:00	10:00	BVER01	1	zonop*	
9.	21-06	21:30	23:45	GDKR01	1	nacht*	

Tusschenwater-Midden:

#	datum deel	starttijd	eindtijd	teller	mede bezoeker	type	gunstig
1.	23-03	08:10	10:35	ESPS00	1	ochtend	
2.	06-04	08:11	10:02	ESPS00	1	ochtend	
3.	19-04	06:30	08:59	ESPS00	1	zonop	
4.	04-05	06:30	08:26	ESPS00	1	zonop	
5.	19-05	06:00	08:59	ESPS00	1	zonop*	
6.	01-06	05:50	08:46	ESPS00	1	zonop*	
7.	21-06	22:00	23:45	GDKR01	1	nacht*	

Tusschenwater-Oost:

#	datum deel	starttijd	eindtijd	teller	mede bezoeker	type	gunstig
1.	24-03	07:40	09:44	BHGN00	1	ochtend	
2.	07-04	07:21	10:26	BHGN00	1	zonop	
3.	20-04	06:50	09:35	BHGN00	1	zonop	
4.	03-05	06:37	09:13	BHGN00	1	zonop	
5.	15-05	20:01	21:37	BHGN00	1	avond	
6.	24-05	05:50	08:31	BHGN00	1	zonop*	
7.	09-06	05:41	08:21	BHGN00	1	ochtend	
8.	11-06	60% 23:15	23:15	BHGN00	1	nacht*	

3 Resultaten

3.1 Territoria

Onderstaand de tabel met aantallen territoria van de aanwezige vogels in 2015 en in 2019 per deelgebied en de totalen voor geheel Tusschenwater.

Het gebied Tusschenwater-Oost in 2015 is in 2019 gesplitst in midden en oost.

Aantal Territoria (volgens BMP-methodiek)							
Tusschenwater	2015			2019			
	West	Oost	totaal	West	Midden	Oost	totaal
Soort							
Grote Canadese Gans			0	3	1	2	6
Brandgans			0	3	1		4
Grauwe Gans	9	2	11	19	10	6	35
Kolgans			0		1		1
Knobbelzwaan	1	1	2	1	1	3	5
Nijlgans	2	2	4	19	1	8	28
Bergeend			0	2	1	2	5
Zomertaling			0	1		6	7
Slobeend			0	9	2	12	23
Krakeend		1	1	6	4	14	24
Wilde Eend	19		19	28	6	11	45
Wintertaling			0	1			1
Tafeleend			0			1	1
Kuifeend		2	2	11	6	12	29
Patrijs			0		1		1
Kwartel	2	1	3	2	1		3
Fazant	3	5	8		2		2
Buizerd	1		1				0
Dodaars		1	1	3			3
Fuut			0		1	3	4
Geoorde Fuut			0	1		3	4
Bruine kiekendief			0		1		1
Waterral		1	1			1	1
Waterhoen		2	2			1	1
Meerkoet	1		1	27	7	24	58
Scholekster	3	1	4	2	1	2	5
Kluut			0	4	3	9	16
Kievit	6	7	13	13	2	7	22
Kleine Plevier			0	2	1	3	6
Wulp		1	1				0
Grutto		2	2		1	4	5
Tureluur	1	2	3	7	1	7	15
Houtduif	2		2				0
Kokmeeuw			0			350	350
Visdief			0	1		6	7
Koekoek	1	1	2	1	1		2
Grote Bonte Specht	1		1			1	1

Groene specht	1		1				0	
Koolmees	4		4			2	2	
Pimpelmees	2	1	3		1		1	
Veldleeuwerik	6	9	15		11	5	21	
Oeverzwaluw			0		74		74	
Boerenzwaluw			0			1	1	
Fitis	9	7	16		3	3	4	10
Tjiftjaf	3	1	4		1			1
Rietzanger		1	1		1		1	2
Kleine Karekiet		3	3		1		2	3
Bosrietzanger	4	10	14		3	3	4	10
Zwartkop	1	1	2		1			1
Tuinfluitier	1		1					0
Braamsluiper	1	1	2					0
Grasmus	12	12	24		14	11	6	31
Winterkoning	4	4	8		1		1	2
Merel		1	1					0
Blauwborst	4	1	5		2	3	1	6
Roodborsttapuit	9	7	16		1	5	0	6
Gele Kwikstaart	3	7	10		10	3	6	19
Witte Kwikstaart	1		1		3	1	1	5
Graspieper	8	7	15		8	7	3	18
Vink	2	1	3		1	1	1	3
Kneu		1	1				1	1
Putter	2		2			1		1
Geelgors	3	4	7			1		1
Rietgors	9	2	11		6	6	4	16
Totaal aantal soorten	35	36	46		41	38	40	57

Georde Fuut (totaal: 4 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Bob Hogeveen

3.2 Overige soorten en passanten

In één van de eerste bezoeken werd al een Krooneend waargenomen in Tusschenwater. Uiteraard was dat geen blijver, maar wel een prachtige waarneming.

In onderstaande tabel staan alle overige soorten die we hebben aangetroffen tijdens één of meerdere bezoeken. Voor deze soorten leverden deze waarnemingen geen territorium op. Elk soort heeft namelijk zijn eigen criteria waar de vogel aan moet voldoen wil het een territorium opleveren.

De getallen geven het aantal bezoeken aan waarin de vogel is aangetroffen. Tussen haakjes het hoogste aantal dat tijdens een bezoek is geteld.

	West	Midden	Oost
Aalscholver		Diverse	1(1)
Grote Zilverreiger	1(2)	3(15)	3(15)
Blauwe Reiger	2(2)	Diverse	3(2)
Ooievaar		1(1)	
Lepelaar	3(3)	Diverse	1(2)
Soepgans	1(1)	1	1(1)
Pijlstaart	1(30)	1(3)	1(3)
Smient	1(6)	2(2)	3(9)
Soepeend	1(1)	1 (1)	1(1)
Zomertaling		Diverse	
Krooneend		1(1)	
Brilduiker		1(1)	
Nonnetje	1(3)	Diverse	
Buizerd	1(1)	Diverse	
Torenvalk	1(1)	Diverse keren	
Bontbekplevier	1(2)	1(1)	
Bonte Strandloper	1(1)	-	1(2)
Kleine Strandloper	2(1)	-	1(1)
Bosruiter	1(4)	2(5)	1(3)
Witgat	4(2)	1(1)	1(4)
Oeverloper	5(2)	1(2)	4(4)
Zwarte Ruiter	2(2)	1(2)	1(11)
Groenpootruiter	4(4)	2(1)	2(1)
Regenwulp		Diverse	1(30)
Watersnip	1(1)	1 (2)	3(1)
Kemphaan	4(50)	Diverse	1(1)
Zilvermeeuw			1(1)
Kleine Mantelmeeuw		Diverse	1(9)
Dwergmeeuw			1(3)
Zwarte Stern			1(3)
Witwangstern		1(1)	1(1)
Holenduif	1(1)	-	
Houtduif	4(5)	Diverse keren	1(1)
Huiswaluw	1(1)	Diverse	1(1)
Tapuit	1(3)	1(1)	
Paapje		-	1(1)
Zanglijster	3(1)	-	
Gaai	1(1)	-	1(1)
Kauw		-	1(6)
Roek		Diverse	
Zwarte Kraai		Diverse	3(1)
Spreeuw	1(1)	Diverse	

Krooneend
Foto: Eelke Schoppers

Grutto (totaal: 5 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Gerard Dekker

3.3 Nieuwe soorten

In 2019 zijn veel ganzen- en eendensoorten geteld die in 2015 helemaal niet voorkwamen. Niet verwonderlijk natuurlijk gezien de inrichting van het gebied. Met name Slobeend, Kuifeend en Krakeend komen in grote aantallen voor.

Dat de Kleine Plevier Tussenwater zou vinden, was vooraf uiteraard wel voorspeld. De nu nog zandige oevers zijn uitermate geschikt voor deze prachtige plevier met zijn gele kraaloojie.

Kleine Plevier (totaal: 6 territoria in Tussenwater 2019)
Foto: Eelke Schoppers

Nieuwe soorten t.o.v. 2015

Canadese Gans
Brandgans
Kolgans
Bergeend
Zomertaling
Slobeend
Wintertaling
Patrijs
Fuut
Goorde Fuut
Bruine Kiekendief
Kluut
Kleine Plevier
Kokmeeuw
Visdief
Oeverzwaluw
Boerenzwaluw

De Boerenzwaluw heeft waarschijnlijk gebroed onder het nieuwe bruggetje over het Oude Diep in de Dijk. Een prachtige plek, zie de foto op blz. 7

Grote groepen Kluten waren al vroeg in het seizoen aanwezig. Uiteindelijk zijn er 16 territoria overgebleven. Juveniele Kluutjes zijn in meerdere bezoeken waargenomen met vaak in de lucht alarmerende ouderkluten

De sterns hebben Tussenwater ook ontdekt. Nog niet in heel grote aantallen, maar Visdiefje en Zwarte Stern komen met name in Oost voor. Het Visdiefje met 7 territoria.

De Witwangstern en Zwarte Stern zijn wel al gesignaleerd, maar hebben niet gebroed in Tussenwater. Misschien volgend seizoen?

Witwangstern
Foto: Bob Hogeveen

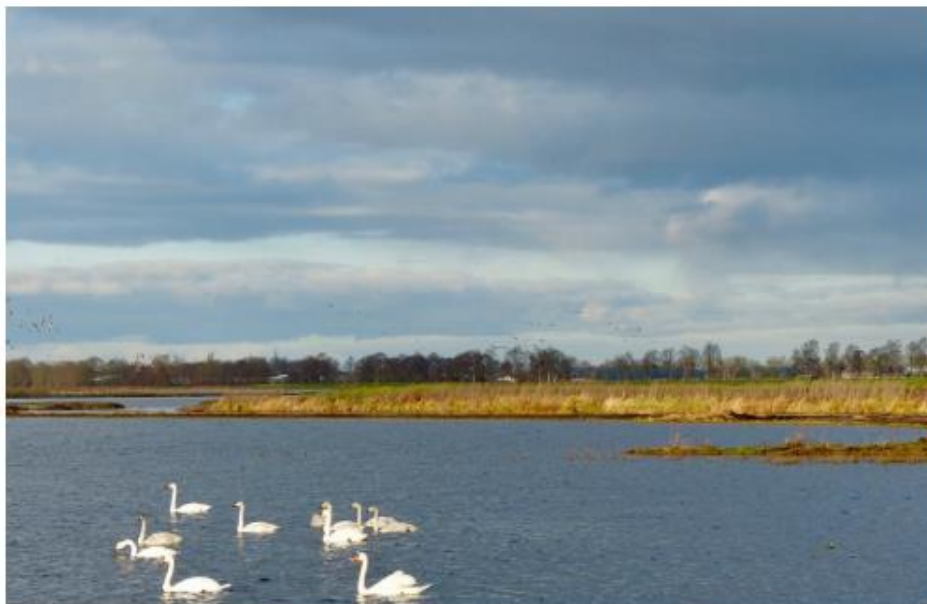
3.4 Verdwenen soorten

Tijdens de werkzaamheden in Tusschenwater heeft men in de afgelopen jaren rekening moeten houden met een broedende Buizerd in één van de elzen in het deel Oude Diep. In 2019 is de Buizerd daar echter verdwenen. Er kwam wel regelmatig een Buizerd overvliegen, maar die heeft waarschijnlijk net buiten het gebied in het bosje bij het waterwinstation in de Groeve gebroed. Is het te nat in Tusschenwater voor een Buizerd? Komt deze soort terug in de komende jaren?

Verdwenen soorten t.o.v. 2015

Buizerd
Wulp
Houtduif
Groene Specht
Tuinfluiter
Braamsluiper
Merel

Vogelbescherming Nederland heeft 2019 uitgeroepen als het jaar van de Wulp. Helaas hebben we in Tusschenwater deze grootste steltloper van Nederland dit jaar niet aangetroffen. Of de Wulp terugkomt staat nog te bezien. De biotoop is waarschijnlijk niet echt meer geschikt voor deze prachtige steltloper.

Wilde- en Knobbelswanen in Groeveveld (dec. 2018)
Foto: Gerard Dekker

3.5 Opvallend soorten/zaken

Oeverzwaluw

Nadat de schuiven van de inlaat te lang open hebben gestaan, kwam het waterpeil in Tusschenwater behoorlijk hoog te staan. Te hoog, want in combinatie met een harde westelijke wind zijn flinke stukken van een aantal kades weggeslagen. Veel schade dus, die hersteld moet worden. Een voordeel hierbij was, dat een groep Oeverzwaluwen een steil stuk zandige kade heeft ontdekt en daar hun nesten in heeft gemaakt. Een prachtig gezicht. Met name toen de juveniele Oeverzwaluwen begonnen uit te vliegen. Zeer grote aantallen vlogen rond in Tusschenwater. Uiteindelijk 74 territoria.

Oeverzwaluw (totaal: 74 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Gerard Dekker

Weidevogels

Bijzonder veel weidevogels zijn er geteld in de verschillende deelgebieden. Ook wel begrijpelijk, want de eieren die gelegd zijn en de juveniele beesten op de eilandjes waren redelijk veilig voor predatoren zoals vos en marter. Waarschijnlijk zal menig weidevogelbeschermer jaloers zijn op de aantallen jonge Kieviten en Tureluurs die groot zijn geworden in Tusschenwater.

Bruine Kiekendief

In 4 bezoeken is de Bruine Kiekendief gesignaleerd in Tusschenwater-midden. Er is nog niet heel veel rietgroei, maar kennelijk toch genoeg, dat deze roofvogels zich daar thuis voelt. Het is ook zeer waarschijnlijk dat er daadwerkelijk gebroed is. De BMP-methodiek geeft aan dat er een territorium aanwezig is (in genoeg bezoeken aangetroffen binnen voor de Bruine Kiekendief geldende datumgrenzen).

Bruine Kiekendief
Foto: Eelke Schoppers

Aantal soorten

Ook opvallend is de toename van het totaal aantal soorten. In 2015 zijn er 46 soorten geteld en in 2019 maar liefst 57. Het gebied is duidelijk gevarieerder geworden en dat trekt onmiddellijk meer soorten vogels aan. De verwachting is dat wanneer het gebied zich in de komende jaren nog meer ontwikkelt er nog meer vogels richting Tusschenwater zullen komen.

Kluut (totaal: 16 territoria in Tusschenwater 2019)
Foto: Eelke Schoppers

4 Bijlagen

Bijlage 1: Veldkaarten

Veldkaart

Tegebied: Tusschenwater-Midden
Opp [Ha]: 69.9

telronde	datum	begintijd	eindtijd
temperatuur	wind	bewolking	neerslag

4.2 Bronnen

Bij het maken van dit verslag is gebruikgemaakt van de volgende bronnen:

- www.sovon.nl
- www.naturepix.nl
- www.bobhogeveen.nl
- Bruin de, J. 2017. Broedvogelinventarisatie Noordlaarderbos 2017
- IVN-Zuidlaren. Natuurlijk Zuidlaren voorjaar 2018

Colofon

Realisatie

Gerard Dekker
Huzarenlaan 6
9471 MR Zuidlaren
T: 050-4095444
M: 06 15521840

Verder veel dank aan:

Deze kartering was niet mogelijk geweest zonder de inzet van de onderstaande vrijwilligers:
Wim Woudman, Ben ter Veer, Wil Gernaat, Boukje van der Velde, Dick Schoppers,
Eelke Schoppers, Bob Hogeveen en Niels Grobber.

Zuidlaren, juli 2019

BIJLAGE 2: RESULTATEN PER DEELGEBIED

Soort	Wetenschappelijke naam	Totaal			west			midden/oost	midden		oost	
		2015	2019	2020	2015	2019	2020	2015	2019	2020	2019	2020
dodaars	Tachybaptus ruficollis	1	3	2		3	2	1				
fuut	Podiceps cristatus		4	7			1		1	1	3	5
geoorde fuut	Podiceps nigricollis		4	7		1				1	3	6
knobbelzwaan	Cygnus olor	2	5	8	1	1	4	1	1	2	3	2
kolgans	Anser albifrons		1	1					1	1		
grauwe gans	Anser anser	11	35	80	9	19	44	2	10	20	6	16
parkgans	Anser anser forma domestica			1			1					
grote canadese gans	Branta canadensis		6	6		3	4		1		2	2
brandgans	Branta leucopsis		4	4		3	81		1	1		5
nijlgans	Alopochen aegyptiaca	4	28	30	2	19	19	2	1	3	8	8
bergeend	Tadorna tadorna		5	2		2			1	1	2	1
krakeend	Mareca strepera	1	24	42		6	11	1	4	15	14	16
wintertaling	Anas crecca		1	9		1	6			2		1
wilde eend	Anas platyrhynchos	19	45	71	19	28	23		6	13	11	35
parkeend	Anas platyrhynchos forma domestica			3						1		2
zomertaling	Spatula querquedula		7	4		1	1			1	6	2
slobeend	Spatula clypeata		23	47		9	22		2	13	12	12
tafeleend	Aythya ferina		1	10			4			2	1	4
kuifeend	Aythya fuligula	2	29	43		11	19	2	6	7	12	17
bruine kiekendief	Circus aeruginosus		1						1			
buizerd	Buteo buteo	1			1							
patrijs	Perdix perdix		1	2			1		1	1		
kwartel	Coturnix coturnix	3	3	1	2	2	1	1	1			
fazant	Phasianus colchicus	8	2	4	3		2	5	2	1		1
waterral	Rallus aquaticus	1	1					1			1	
waterhoen	Gallinula chloropus	2	1					2			1	
meerkoet	Fulica atra	1	58	70	1	27	32		7	23	24	15
scholekster	Haematopus ostralegus	4	5	1	3	2		1	1		2	1
kluut	Recurvirostra avosetta		16	1		4			3		9	1
kleine plevier	Charadrius dubius		6	6		2	4		1	1	3	1
kievit	Vanellus vanellus	13	22	15	6	13	5	7	2	6	7	4
watersnip	Gallinago gallinago			1			1					
grutto	Limosa limosa	2	5	2				2	1	1	4	1

Soort	Wetenschappelijke naam	Totaal			west			midden/oost	midden		oost	
		2015	2019	2020	2015	2019	2020	2015	2019	2020	2019	2020
wulp	Numenius arquata	1						1				
tureluur	Tringa totanus	3	15	19	1	7	8	2	1	3	7	8
zwartkopmeeuw	Ichthyaetus melanocephalus			1								1
kokmeeuw	Chroicocephalus ridibundus		350	300			5				350	300
visdief	Sterna hirundo		7	3		1				1	6	2
houtduif	Columba palumbus	2		3	2		2					1
koekoek	Cuculus canorus	2	2	1	1	1	1 ¹	1	1	1 ¹		1 ¹
ijsvogel	Alcedo atthis			1			1					
groene specht	Picus viridis	1			1							
grote bonte specht	Dendrocopos major	1	1	2	1					1	1	1
veldleeuwerik	Alauda arvensis	15	21	18	6	11	8	9	5	9	5	1
oeverzwaluw	Riparia riparia		74	1		74	1					
boerenzwaluw	Hirundo rustica		1	1					1			1
graspieper	Anthus pratensis	15	18	32	8	8	17	7	7	12	3	3
gele kwikstaart	Motacilla flava	10	19	26	3	10	13	7	3	8	6	5
witte kwikstaart	Motacilla alba	1	5	4	1	3	2		1	1	1	1
winterkoning	Troglodytes troglodytes	8	2	2	4	1	1	4			1	1
blauwborst	Luscinia svecica	5	6	13	4	2	4	1	3	7	1	2
gekraagde roodstaart	Phoenicurus phoenicurus			1								1
roodborsttapuit	Saxicola rubicola	16	6	11	9	1	4	7	5	5		2
merel	Turdus merula	1						1				
zanglijster	Turdus philomelos			1			1					
sprinkhaanzanger	Turdus philomelos			1								1
rietzanger	Acrocephalus schoenobaenus	1	2	7		1	5	1		1	1	1
bosrietzanger	Acrocephalus palustris	14	10	6	4	3	3	10	3	1	4	2
kleine karekiet	Acrocephalus scirpaceus	3	3	11		1	7	3			2	4
braamsluiper	Sylvia curruca	2			1			1				
grasmus	Sylvia communis	24	31	43	12	14	16	12	11	15	6	12
tuinfluiter	Sylvia borin	1			1							
zwartkop	Sylvia atricapilla	2	1	1	1	1		1				1
tjiftjaf	Phylloscopus collybita	4	1	3	3	1	1	1				2
fitis	Phylloscopus trochilus	16	10	5	9	3	4	7	3		4	1
pimpelmees	Cyanistes caeruleus	3	1	2	2	1	1	1		1		
koolmees	Parus major	4	2	4	4		2			1	2	1

¹ Vermoedelijk dezelfde vogel als in de andere gebieden

Soort	Wetenschappelijke naam	Totaal			west			midden/oost	midden		oost	
		2015	2019	2020	2015	2019	2020	2015	2019	2020	2019	2020
boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>			2			2					
gaai	<i>Garrulus glandarius</i>			1								1
spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>			2			2					
vink	<i>Fringilla coelebs</i>	3	3	4	2	1	4	1	1		1	
putter	<i>Carduelis carduelis</i>	2	1	6	2		1		1	1		4
kneu	<i>Linaria cannabina</i>	1	1	5			3	1		1	1	1
geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>	7	1	2	3			4	1	1		1
rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	11	16	26	9	6	12	2	6	6	4	8
Totaal aan soorten		46	57	66	35	41	50	36	38	41	40	53
Totaal aan territoria		254	956	1053	141	308	419	113	108	193	540	529